

A bányási Szarvasbarlang.

A bányási nagy mészkőterület sok barlangja közül az 1939. év nyarán az UDR (Uzinele de fier și domeniile din Keșița) szíves támogatásával más barlangokban tett kutatásaim mellett a Szarvasbarlangot térképeztem és kutattam át. Ennek a barlangnak a bejárata a Karasfolyó jobboldali meredek lejtőjére nyílik, körülbelül egytorma távolságra a Komárniki- és a Ponorpatáknak beömlésétől. A barlang a komárniki erdészháztól, mely mellett a Komárniki barlang bejárata van, 1 óránnyira fekszik, de sziklás, erdős helyen annyira elrejtve, hogy csak vezetővel lehet rátalálni.

Az 5 m széles és ugyanilyen magas háromszögalakú bejárat két sziklafalnak nagyjában derékszögben összejövő zúgában van, s amint a fölötte levő sziklafalon mindjárt megállapítható, a fehér krétamészkőnek egy törésvonalába esik. A bejárat küszöbén leomlott törmelékből álló gát emelkedik, mely befelé a barlang fenekének a szintjére 3 m-nyi mélységre lejt le. A küszöb legalacsonyabb pontja aneroiddal mérve 504 m magasságban van, vagyis a Karas itteni felszíne fölött mintegy 115 m-re.

A barlang felmérése egyszerűen bányászkompasszal történt. A barlang formáját, helyzetét és kiterjedését mellékelt alaprajza és főfolyosójának hosszmetsete érzékelteti. Mellékjárataival együtt a barlang összhosszasága 223 m. A főjárat legfelsőbb részeitől eltekintve, a folyosók keresztmetsete általában az alagútak keresztmetsetének szabályosságától alig tér el. A barlang egyszerű kiképződésébe csak a főjárat végződése hoz változatosságot. Itt a folyosó ugyanis 17 m szélesre udvarszerűen kitágul, s alját igen meredeken emelkedő cseppkőlejtő alkotja, vagy részben hatalmas kőtuskók borítják, melyek tovább feljebb még meredekebben álló sziklákba mennek át. Az itt igen nehezen elérhető legelső hely magasságát az aneroid 529 m-nek mutatta. Az innen kiágazó szűk nyílás járhatatlanul folytatódik felfelé tovább, ezért vége a rajzon nyitva is van hagyva.

Fent a barlang fölötti dolinás tető oldalán egy katlanszerű szakadék van, hol a sziklák keskeny repedései közül a komárniki erdőőr közlése szerint a téli nagyobb hidegek alkalmával feltűnő gőzfelszállás látszik. Természetes, hogy ez a gőz csak valamely barlangból felszálló paradus levegőnek lehűléséből származhat, s a légáramlás ilyen irányából az is világos, hogy itt valamely barlang felső fekvésű kijáratának van a helye. A barlang iránya és kiterjedése olyan, hogy lényegtelen, 50 m-en belüli eltéréssel éppen e gőzölgő hely alá esik a barlang leg-

felső része, így kétségtelen, hogy a felületen ide nyílik a barlangnak már beomlott felső bejárata.

A barlang belseje egészen száraz. Mostani vízfolyásnak, vagy vízmegállásnak sincs nyoma benne. Ottlétemkor még a falakon, cseppköveken sem vettem észre nedvességet, pedig nagy záporok után is jártam bent. A főjárat végén a hőmérsék 10 C° volt, ugyanakkor a szabadban 18 C°. (1939. VII. 26.).

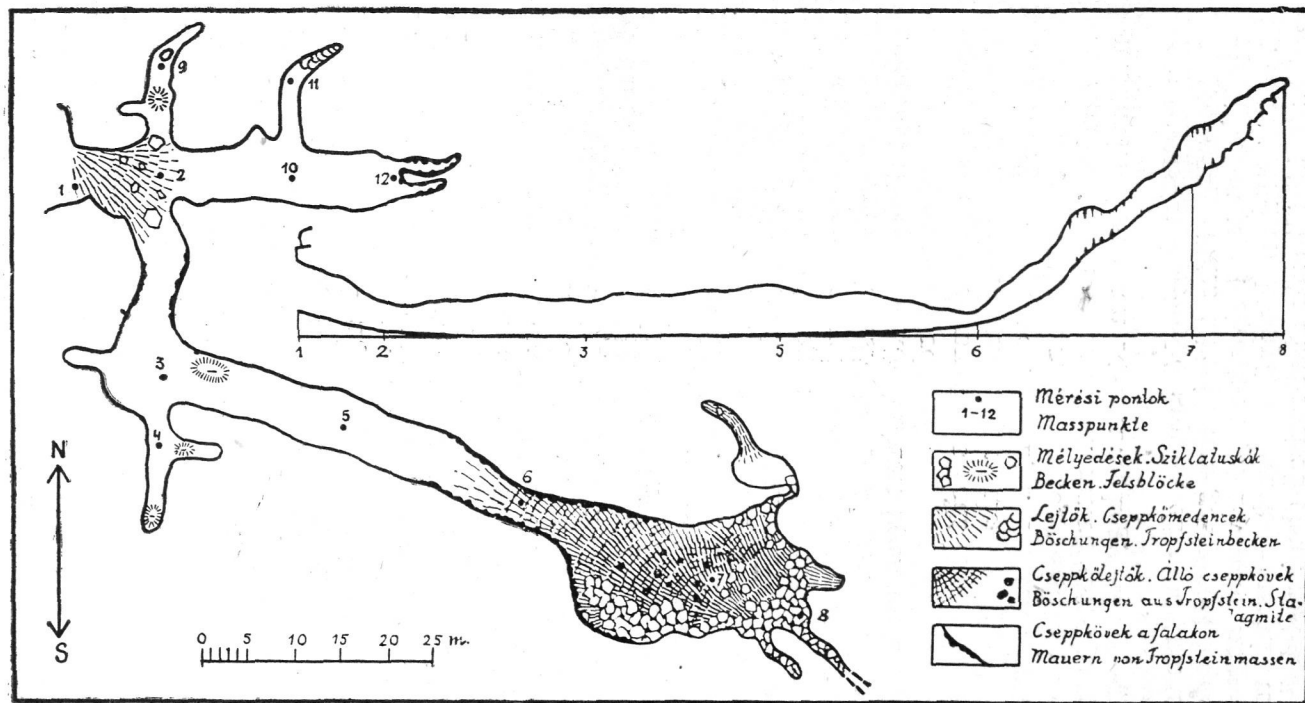
A barlang alaprajzán feltüntetett 3., 4., 5. és 6. pontok között, ez utóbbi helyen az emelkedés kezdetéig, a barlang fenekét 15 cm vastagságban porszerű tiszta denevérguánó borítja, mely alatt sárga barlangi agyag és mészkőtörmelék elegye következik. A barlang más helyein földdel, közte valószínűleg denevérguánóval is kevert mészkőtörmelék van a felszínen. A barlang alaprajzán feltüntetett mélyedések határozottan kincskeresők munkája nyomai, de minthogy ezek teknőszerűvé vannak elsímítva — kivéve a 4. pontnál a hosszabbik kiágazás végén levőt — és minthogy környékükön szarvasürülék is van, valószínű, hogy ezeket a bejáró szarvasok fekvőhelynek szokták használni. Különben hogy szarvasok ide bejárnak, azt jól felismerhető lábnyomuk is elárulja. Innen kapta ez a barlang most a Szarvasbarlang nevet is, mert eddig még neve sem volt. Nincs kizárva, hogy a szarvasok ide, a barlang teljesen sötét mélyébe, a kolumbácsi legyek elől menekülnek, melyek kisebb-nagyobb rajokkal ezen a vidéken minden tavasszal rendszeresen megjelennek.

A barlang cseppkőképződményei közül legtömөгesebb az a víz-zuhatagszerű cseppkőlejtő, mely a főjárat végénél levő kitágulást majdnem egész szélességében elfoglalja. Ugyanitt kisebb álló és függő cseppkövek is vannak, másutt meg a falakat borítja szegényesebb cseppkőkéreg. Ha ezek a cseppkövek feltűnőbb díszeket nem is formálnak, anyaguk és viselkedésük egészen szokatlan.

A cseppkövek anyaga tudvalevőleg kristályos szemcsés vagy sugaras rostos szokott lenni, a törésfelületen a kalcitra jellemző üvegfénynyel. A Szarvasbarlang cseppkövei között ilyen csak ritkán található, e helyett két különös típus fordul elő.

Az egyiknél a cseppkő anyaga szabadszemmel semmi kristályos szerkezetet nem mutató homogén, tömör kalcit, melynek többé-kevésbé egyenes törési felülete gyenge zsírfényű. Külsőleg nagyon hasonlít ez az anyag a krumplicukorhoz, még áttetszőségi foka is ilyen, csak színe kissé barnás. Ez a krumplicukorszerű cseppkő azonban egész tömegében annyira össze van repedezve, hogy útésre apró darabokra hull szét.

A másik típusnál a cseppkő anyaga elmosódottan sugaras-rostos szerkezetű, fénytelen földes külsejű tömeg. Színe krétafehér, s krétához hasonlóan porló is. Helyenként jól kivehető, hogy ennek a laza és ennél fogva feltűnően könnyű tömegnek a rostjai tulajdonképpen két, egymást 30° körüli szög alatt metsző elemi rostok összeszővődéséből állanak. Ebben az anyagban évgyűrűszerűleg barnás színezetű



A bánsági Szarvas-barlang alaprajza és hosszmetszete az 1—3, 5—8 pontokon át. Felvette dr. Balogh Ernő. 1939. — Hirsch-Höhle aus Banat. Grundriss und Längsschnitt über die Punkte 1—3, 5—8. Aufgenommen von Dr. Ernest Balogh 1939.

rétegek is szoktak lenni, vagy ugyanilyen elhelyezkedéssel elmosódott határvonalú olyan rétegek, melyek anyaga az előbbi típus anyagához hasonló. Ugyanilyen anyagúnak látszik az a réteg is, mely az ilyen cseppköveket kívülről szokta vékonyan bekérgezni. A külső tömör burok ezeknél a cseppköveknél is rendszeren összeropedezett.

Az anyag ilyen laza összetartásából következik, hogy ezek a cseppkövek maguktól is pusztulnak. A falakról cserepek alakjában pattogzik le a cseppkő, melynek törmeléke a fal tövénél néha egész kis dombot alkot. Hasonló feleserepedéssel a főjárat végén levő nagy cseppkőlejtő is pusztul. A barlangnak ugyanezen a helyén elég nagyszámmal előforduló függő cseppköveknél is tapasztalható, hogy összeropedezett testükről durva pikkelyeket vagy nagyobb darabokat rugnak le. Ezeknek a cseppköveknek az alakját az így támadt, s itt-ott már behegedt sebhelyek is eléggé eltorzítják, de e mellett különös jelleget adnak nekik azok a kiálló vékony bordák is, melyek a repedések mentén keletkeztek, s amelyek egyes cseppkövek felületén sajtószerű sejtes hálózatot alkotnak.

Nem láttam a barlang belsejében semmi élő állatot. Találtam azonban a cseppkő felületén odatapadva elpusztult legyet, mely már cseppkövel vonódott be, de csak annyira, hogy a test körvonalai még egészen jól kivehetők. Érdekes recens kőület.

A barlang 5. pontnál levő kis fülkéjének a falán szegényes Protokalcit kiválás van, valamint abban a nehezen járható kis ágba is, mely a főfolyosó végéből északra nyúlik ki. A kincskeresőktől kihányt törmelék között néhány barlangi medvesont is található. Mindezeknél azonban nagyobb jelentősége van a 3. pontnál a kincskeresőktől megkezdett gödör kiszélesítésével és további mélyítésével eszközölt próbaásás eredményének. E szerint itt közvetlen a guánóréteg alatt tűzhelymaradvány van, s ez alatt a köves, sárga barlangi agyagból elég nagyszámmal kerültek ki határozottan ősemberre valló különböző esztéscszközök.

DR. BALOGH ERNŐ.

Die Hirsch-Höhle im Banat.

Eine der Höhlen, welche im Kalksteingebiet des Banats in grosser Zahl vorkommen, ist die Hirsch-Höhle. Die Höhle öffnet sich am rechten von Abgründen durchzogenen Ufer des Karasflusses. Vom entferntesten Punkte der Höhle führt ein unwegsamer, enger und steiler Gang weiter und dieser mündet an die Oberfläche wahrscheinlich an jener Stelle am felsigen Bergabhang, wo im Winter aus den schmalen Ritzen der Felsen auffallende Dampfausströmungen sichtbar sind. Die Gesamtlänge der Höhle beträgt 223 m. Das Innere ist ganz trocken. Die Temperatur (1939 VII 26) 10 C°.

Tropfsteine sind fast nur in der Erweiterung am äussersten Ende. Auffallend ist es, dass die Tropfsteine stark gesprungen sind, wodurch sie von selbst zugrunde gehen. Ungewöhnlich ist es auch, dass ihr Stoff teilweise so homogen und massiv ist, wie Erdäpfelzucker, teilweise lose und zerbröckelnd, wie Kreide und dann zeigt er im Aufbau verwischte Faserbildungen. Dieser lose kreideweisse Stoff ist von aussen von einer dünnen, harten Kruste umhüllt. Ein eigenartiges Aussehen geben den meisten Tropfsteinen diese hervorstehenden dünnen Rippen, welche längs der Risse entstehen und welche an der Oberfläche der Tropfsteine oft ein merkwürdiges zellenartiges Netz bilden. Es gibt auch dafür Beispiele, dass an der Oberfläche der Tropfsteine Körper von toten Fliegen als Versteinerungen schon fast vollkommen in den Tropfstein eingebettet sind.

Der Boden der Höhle zwischen Punkt 3—6 ist mit einer 15 cm dicken Schichte von Fledermaussguano bedeckt. In diesem sind Fussstapfen von Hirschen zu erkennen. Es ist möglich, dass sich die Hirsche hierher in die schon vollkommen dunkle Tiefe der Höhle vor kolumbatscher Fliegen flüchteten. In der Höhle kann man Protokazit finden, auch Knochen des Höhlenbären sind zu entdecken. Wichtiger ist es aber, dass aus derselben aus Knochen verfertigte Geräte zum Vorschein kamen, welche unzweifelhaft beweisen, dass hier ein Wohnort des Urmenschen war.

DR. E. BALOGH.